

**ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ
У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ**

Володимир Хахуля, Олександр Бурла

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Анотація

Условия проживания детей и подростков влияют на их адаптацию к окружающей среде и на физическое состояние. Учеными выделен ряд особенностей морфофункционального развития сельских школьников, однако эти положения не нашли своего отображения в построении учебного процесса по физическому воспитанию сельских школьников.

Annotation

The terms of dwelling of children and teenagers influence on their adaptation to the environment and on a bodily condition. Research workers are selecting the row of features of morfofunctional development of rural schoolboys in comparing to city, however much these positions found the reflection in the construction of educational process from physical education of rural schoolboys.

Постановка проблеми. Фізичне виховання підростаючого покоління на селі має свою специфіку [3; 5]. Проте аналіз літературних джерел показує недостатність наукових і методичних розробок за даною проблемою на сучасному етапі. З урахуванням нової соціально-політичної та економічної обстановки в Україні необхідний перегляд і переоцінка традиційних поглядів на фізичне виховання сільських школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Погіршення стану здоров'я сільських учнів є сьогодні фактом, який хвилює і вчених, і фахівців. Необхідний пошук ефективних методів оптимізації режиму рухової активності, який би забезпечив зміцнення здоров'я і підвищення рівня фізичного розвитку сільських школярів [1, 3, 4].

Особливе занепокоєння викликає погіршення стану фізичного здоров'я учнів молодших і середніх класів. За даними НАН України, абсолютно здорових учнів початкових класів на сьогодні лише 5 % [4]. Такий стан вимагає нових форм і результативних шляхів зміцнення здоров'я дітей. У сучасних умовах ефективними та доступними засобами профілактики захворюваності, підвищення розумової та фізичної працездатності, проведення дозвілля школярів є фізична культура [2, 6]. До того ж одним з ефективних шляхів охоплення дітей молод-

шого і середнього шкільного віку систематично займатися фізичними вправами визнано фізичне виховання.

Ряд типових факторів для більшості сільських шкіл впливає на ефективність організації і проведення занять з фізичного виховання. Це і слабка матеріальна база сільських навчальних закладів, невелика кількість учнів у класах, що перешкоджає проведенню повноцінних спортивних заходів у школі і спортивному відбору у шкільні секції, постійні труднощі з організацією виїздів на змагання через віддаленість сільських шкіл від районних та обласних центрів [3].

Констатуючи негативні явища, слід відзначити певні переваги сільської школи. Як правило, екологічні проблеми в сільській місцевості постають найменш гостро порівняно з містами. Кліматичні особливості дозволяють максимально використовувати у фізичному вихованні на селі природні фактори: організувати заняття на відкритому повітрі, навчати плаванню на базі природного водоймища, повноцінно реалізувати програмний матеріал з лижної підготовки, легкої атлетики, туризму тощо. Невелика в середньому наповнюваність класів, що становить 10-15 дітей, дає можливість здійснювати диференційований підхід, полегшує це завдання з методичної точки зору,

підвищуючи результативність у кожному конкретному випадку.

Школа на селі має статус освітньо-творчого центру, за такого положення вона безпосередньо впливає на ціннісні установки учнів, формує мотивацію до навчання і здорового способу життя. Нарешті, соціальна обстановка в сільській місцевості полегшує педагогу роботу з батьками. Таким чином, незважаючи на всі недоліки, сучасна сільська школа має низку переваг, що створює передумови для подальшого дослідження.

Система фізичного виховання, що склалася, не сприяє формуванню потреби в регулярних заняттях фізичною культурою. Багато школярів не мають сформованих навичок здорової життєдіяльності, внаслідок чого у них відсутня мотивація і потреби у здоровому способі життя. Тому в наш час є актуальним завдання реформування системи фізичного виховання з урахуванням індивідуальних потреб учнів [1, 6].

Мета дослідження – вивчити та проаналізувати рівень фізичної активності і мотивацію сільських учнів молодших і середніх класів до занять фізичною культурою та формуванню в них здорового способу життя.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз стану проблеми фізичного виховання учнів молодших і середніх класів у сільських загальноосвітніх школах.

2. Вивчити ставлення і мотивацію сільських учнів до навчального предмета «Фізична культура» і здорового способу життя.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи дослідження: вивчення й аналіз літературних джерел; анкетування; педагогічне спостереження.

Результати дослідження та їх обговорення. На першому етапі дослідження здійснювався аналіз

і узагальнення літературних джерел з метою виявлення ефективних засобів і методів фізичного виховання оздоровчої спрямованості дітей 11–12-річного віку в сільських школах Сумської області.

Нами було проведено опитування учнів сільських шкіл району з метою виявлення їхньої мотивації і ставлення до занять фізичними вправами та здорового способу життя.

Ми розробили блок запитань з метою виявлення знань учнів сільських шкіл у сфері збереження і зміцнення свого здоров'я, вивчення рівня фізичної активності сільських школярів і характеру зайнятості їх у навчальний та позанавчальний час фізичними вправами, а також ставлення учнів до предмета «Фізична культура».

У проведеному дослідженні було виявлені такі показники:

- частота занять фізичними вправами;
- тривалість інтенсивного фізичного навантаження;
- заняття учнів у шкільних і позашкільних спортивних секціях;
- оцінка фізичної підготовленості учнів.

Аналіз анкетних даних школярів засвідчив:

- 1) лише четверта частина молодших школярів знають, що здоров'я людини більшою мірою залежить від активності способу життя, від активних занять фізичними вправами;
- 2) тільки 10 % сільських дівчаток і 20 % хлопчиків намагаються протягом дня вибрати час для занять фізичними вправами;
- 3) 15 % дівчаток і 7 % хлопчиків взагалі не займаються фізичними вправами;
- 4) 25 % дівчаток і стільки ж хлопчиків витрачають на фізичні вправи не більше ніж одну годину на тиждень, що свідчить про невисокий рівень фізичної

активності молодших сільських школярів;

5) більшість опитаних школярів віддають перевагу займатися фізичними вправами у школі на уроках фізичної культури;

6) понад 50 % молодших школярів перебувають на свіжому повітрі від однієї години до двох.

Вивчення мотивів занять фізичними вправами молодших і середніх школярів виявило, що дві третини учнів займаються фізичними вправами для зміцнення здоров'я, більшість хлопчиків вважають, що заняття фізичними вправами допомагають відчувати себе впевнено і перемагати у суперечках з однолітками, отримувати задоволення, знаходити нових друзів, спільно проводити час, виглядати зовнішньо привабливими.

У процесі анкетування було встановлено, що на запитання «Чи подобаються вам уроки фізичної культури?» більше ніж 80 % сільських хлопців і 70 % дівчаток відповіли позитивно. А при відповіді на питання «З якою метою ви йдете на уроки фізичного виховання?» в основному, як у хлопців, так і у дівчат, висувається мотив підвищення своєї фізичної підготовки, 59 % у хлопців і 57 % у дівчат.

Отже, аналіз мотивів занять фізичними вправами довів, що більша частина учнів хотіла б займатися фізичною культурою і спортом для зміцнення здоров'я і мати красиву фігуру.

Тому формуванню мотивації у школярів до систематичних занять фізичними вправами, як зазначає Лещенко Г.А., сприяє дотримання таких педагогічних умов: формування в учнів позитивного ставлення до занять фізичними вправами; цілеспрямоване мотивування та стимулювання до активної фізкультурної діяльності; прищеплення інтересу до

активної фізкультурної діяльності; озброєння знаннями з фізичної культури та формування вміння самостійно займатися фізичними вправами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вивчення рівня фізичної активності сільських школярів виявило невисокий рівень фізичної активності їх у школі і поза нею. Більшість молодших школярів та їх батьки не знають про необхідний для їх віку обсяг фізичної активності протягом дня, тижня, що свідчить про недостатню обізнаність із впливом щоденних занять фізичною культурою і спортом на організм дитини.

Аналіз і узагальнення рівня фізичної активності сільських школярів IV–V класів дозволяє говорити про необхідність невідкладної модернізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи в сільській школі і поза нею, а також формування на селі здоров'язберігаючого середовища. І щоб сільська школа змогла виконувати здоров'язберігаючу функцію, вона повинна запроваджувати інноваційні підходи до розвитку фіз-

культурної й оздоровчої роботи з учнями.

Отже, фізична культура, задовольняючи певні потреби людини, стає для неї особистісно значущою, набуває значення цінності, виступає мотивом і метою її діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Круцевич Т.Ю. Концептуальные предпосылки совершенствования системы физического воспитания молодежи / Т. Ю. Круцевич // Зб. наук. пр. / [за ред. С.С. Єрмакова]. – Х.: ХХІІІ, 2000. – № 24. – С. 15–21.
2. Куц О. С. Організаційно-методичні основи фізкультурно-оздоровчої роботи зі школярами, які проживають за умов підвищеної радіації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора біол. наук / О. С. Куц. – К., 1997. – 40 с.
3. Лавникович В. С. Возрастная динамика показателей физической подготовленности младших школьников сельской местности / В.С. Лавникович, П. И. Новицкий // Тезисы IV Всесоюзной кон-

ференции «Физическое воспитание и школьная гигиена». – М., 1991. – Ч. I. – С. 86.

4. Приймак С. Г. Моделювання параметрів фізичної підготовленості підлітків у процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 / С. Г. Приймак. – Львів, 2003. – 20 с.
5. Цюпак Ю. Вплив просвітницької та пропагандистської роботи на рухову активність молодших школярів сільських шкіл / Ю. Цюпак, Т. Цюпак // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки: у 3 т. / [уклад.: А. В. Цьось, С. П. Козіброцький]. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 2. – С. 297-299.
6. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Богдан Михайлович Шиян. Частина 2. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2002. – 230 с.

